

काव्यमाला ।

श्रीरामभद्रदीक्षितविरचितो
रामचापस्तवः ।

बन्मूलो शुनन्दनस्य जगतां त्रातेति कीर्त्यङ्कुरो
देवी चार्चति जानकी सविन्यं यद्गन्धपुष्पाक्षतैः ।
यत्कोट्या कृतलान्छनश्च जलधौ सेतुर्जगत्पावनो
भद्रायास्तु जगत्रयस्तुतिपदं तद्वाघवीयं धनुः ॥ १ ॥

यः सधुञ्जयकुञ्जरेधरशिरःसंघट्टनाकर्कशे
वैदेहीकुचकुम्भपत्रमकरीविन्यासवैज्ञानिके ।

चक्षुष्यवटीकुटीरजटिलबूहाय दत्तामये
पाणौ कौणपवैरिणो विजयते चापय तस्मै नमः ॥ २ ॥

दारुण्यप्यवलम्बिते कृतवतः साकेतराज्यधियं
केलिन्यासविधूतगौतमवधूदुःशीलमूलैकसः ।

पादस्माक्रमणेन दूतमसकृत्कोटौ गुणारोपणे
चापं चन्द्रवतंसचापमधितुर्देवस्य सेवामहे ॥ ३ ॥

मद्रसाकषनेच्छयेव गतया देवस्य कर्णान्तिकं
मौर्व्या मार्गणपक्षपातपटन्नापारीजया संगतम् ।

कोटौ चाभरहेममूषणमिवात्कीर्तिप्रतापाङ्कुरौ
विभ्राणं करवाणि रावणरिपोऽद्यापं करुण्यं प्रयोः ॥ ४ ॥

१. " तं कणासुनग्रीवचाप " इति पाठान्तरम्.
१ इति पाठान्तरम्.

रुद्धोन्मेषविशेषभीषणशिशिज्वालाजटालेक्षण-

क्षिप्राम्यन्तरुष्टरुद्रनितिलक्षिणं विशुच्यै गिराम् ।

अन्तः संततकाञ्चनाच्चितशरभीमझरीपिञ्जरी-

मृतं मातु पुरः कवन्धमधितुर्ज्यावन्धवामं धनुः ॥ ५ ॥

कस्याणं वितनोतु नः करुणया काकुत्स्थचूडामणे-

ध्रापः कोपदुरापरुद्रविकटनूबह्वरीविभ्रमः ।

यत्रोद्घाटितनैटिलेक्षणपुटप्रोद्गमधूमध्वज-

ज्वालयवलिबिडम्बडम्बरमयत्पापिञ्जरा शिञ्जिनी ॥ ६ ॥

कर्पद्दक्षिणपाणिलग्रसशरज्यावलिचक्रीकृतं

गृह्णामकराङ्गुलीयकमणिच्छायोल्लसल्लेखकम् ।

संरब्धस्य निषेदुषो रघुपतेरौलीदभङ्ग्या रणे

धावद्राक्षससैनिकाक्षिविषयं क्षेमाय चापं धत्ते ॥ ७ ॥

भास्वचन्द्रकलाप्रमाशरकुलासृष्टोहिताङ्गं बुध-

ध्येयं चित्रशिखण्डनातघटितं वास्मीकिकाव्यस्तुतम् ।

मन्दस्यापि मतिप्रदं प्रणमतो बाणं रणे निभ्रते

श्रीरामस्य शरासनाय शिरसि न्यसे नमस्वाञ्जलिम् ॥ ८ ॥

भद्रं वच्छति पापमत्ति भणितिं दत्ते यशः पुष्यति

प्रागरुर्भ्य विवृणोति तस्य नुवति स्वं यो नरः सूक्तिभिः ।

यो देवान्विरुणद्धि विप्रकुरुते विप्रान्निगृह्णाति तं

चापं दाशरयेरिति श्रुतवत्ता संसेव्यते तन्मया ॥ ९ ॥

आस्तामिन्द्रयमादिदिक्पतिकुलं तिष्ठन्तु देवास्त्रयो

देवो वा रघुनन्दनो विहरतु सैरं समं सीतया ।

अस्माकं तु शरव्यमस्ति परमं तत्किंचन प्राणिनां
कोटिस्पृष्टपयोधिसेतुसलिलैरेनः पुनानं धनुः ॥ १० ॥

अन्ये केलिगृहीतकालिवक्त्रगारजस्यलीनतन-
क्रीडामर्दलवाचद्वयमुनाकल्लोलकोलाहले ।
देवे प्रेम वहन्त्वहं तु कुतुकी काकुत्स्थदस्तद्वयी-
रज्ञोत्सन्ननटे धनुष्यरिभटाक्रन्दोरुमेरीरवे ॥ ११ ॥

कालव्यालकपालजालघटितसग्मारघोरं परे
रुद्रं मदतुषाविषादकृतपीलोपा वृथोपासताम् ।
श्रीमधामरवद्वृद्धसुषुमज्यावल्लिकावेष्टितं

दध्यां बुद्धिमहं तु राक्षसचमूहन्तुः प्रणन्तु धनुः ॥ १२ ॥
धावंधावमबन्धगन्धगजवद्विन्ध्याद्रिवन्ध्याटवी-

कल्पेऽप्यत्र जगज्जये सर इव स्नातुं ममेवं मनः ।
नन्वन्विष्यति मन्व मन्वभिजनोत्तंसस्य हंसच्छद-

स्वच्छोद्वच्छदमीशुपेशलशिरोवद्वोषलचामरम् ॥ १३ ॥

धर्मं निर्मलमाप्नुयामिति तथा विन्देय मन्देतरा-
नर्थानित्यहमत्यये दिवि वधूर्भुञ्जीय मञ्जूरिति ।

अस्मानन्दमुधाविधायिनि मम प्राचां प्रवाचामपि

ध्यातव्ये रघुनन्दनस्य धनुषि त्रेधा मनो धावति ॥ १४ ॥

नाहं यष्टुमलं भवामि न घटे दातुं धनान्यर्थिनां
का शक्तिर्मम दृश्यते तपसितुं दुर्निग्रहे मानसे ।

आत्मज्ञानमवाप्नुयामिति तथाप्याराधयेयं गिरा

वाराशिसयधसरासमहसो वीरस्य सारं धनुः ॥ १५ ॥

मातुर्गर्भकुटीरगर्भकतनुः संप्राप्य कं प्रायशो

नो जन्मानि कियन्त्यागाहिपि कियद्दुःखं च नावाप्तिषन् ।

दिष्ट्या संप्रति जायते मम नृणां जन्मात्ययज्जंसने

॥ १५ ॥ चापे चन्द्रवतंसचापमथितुर्देवस्य भावः स्मिरः ॥ १५ ॥

वक्त्रान्मन्दरशैलमूलमुखरक्षीरोवपूरोदर-

क्षिप्रानर्गलनिर्गलप्रसुयामाधुर्यधुर्या गिरः ।

निर्गच्छन्तु निसर्गवेगविधुतखर्बोककलोलिनी-

॥ १६ ॥ यर्नाः सर्वधनुर्विमर्दनधनुःस्तोत्राय वक्त्रान्मम ॥ १६ ॥

कालोन्मीलदमन्दकुन्दमुकुलस्पर्धानिवद्धादर-

प्रौढोदारपरमबन्धरचनापाण्डित्यनाडिधमम् ।

अस्तु मस्तुतदुर्घटस्वमहिमस्तोत्रस्य मे त्रस्ततः

॥ १७ ॥ स्वेदच्छेदकृतादरं भगवतश्चापं रुचा कन्धुरम् ॥ १७ ॥

गौरीतातगिरीशमञ्जुलदरीकेलीधुरीणामरी-

वीणोरीकृतवैखरीमधुशरीपारीणरीतिक्रमम् ।

मारीचारिधनुः सरीसृपपुरीनारीजनैरीडितं

॥ १८ ॥ सरीकृत्य सरीसरीतु हृदि मे भूरीर्वचोमञ्जरीः ॥ १८ ॥

चित्रस्त्रीयचरित्रचिन्तनसुधाकृष्टाय तुष्टपदे

मह्यं लिखतु दातुमुक्तिमवनीपुत्रीशमित्रं धनुः ।

स्त्रयान्दोलितचन्द्रचूडमकुटीविभ्राम्यदभ्रापगा-

॥ १९ ॥ पायःपातगृहीतगर्वगिरिजानेत्रान्तपात्रीकृतान् ॥ १९ ॥

पापार्थस्मरणेन जातु जनितं पापं कृपापक्ष्मलो

गौरीकान्तशरासनान्तकधनुर्दरीकरोतु स्मृतः ।

नैवं चेत्कथमेव मीषणदवज्वालाकरालाटवी-

॥ २० ॥ विक्राम्यद्भवचकनिग्रहविधौ प्रागल्भ्यमभ्येतु मे ॥ २० ॥

शस्त्राचार्यभुजंगभूषणधनुर्मङ्गप्रसङ्गभव-

॥ २१ ॥ मादुर्भूतरुषः कराद्गुपतेर्यद्वहति मेयसि ।

ईर्ष्यारोषकषायिता द्रुदलस्कन्धारगर्भश्रियो

॥ २१ ॥ ज्ञानकषा निहिता दृशो हृदि वयं तत्कार्मुकं कुर्महे ॥ २२ ॥

सङ्घीभूय कुतूहलेन गगने स्थित्वा मुहुः पश्यतां

संतानमुमपुष्पवृष्टय इव स्वर्गौकसां दृश्यः ।

यत्र क्षत्रियकण्ठलाविपरशोर्वीरादुपासेऽपत-

॥ २३ ॥ न्कुर्यामुत्तरकोसलेन्द्रधनुषे तसौ प्रणामाञ्जलिम् ॥ २३ ॥

हेलाकालमुहुर्गृहीतकमलाचेलान्तदृश्यस्तन-

मीसण्डद्रवमुद्रिताच्युतकरस्पर्शस्फुरत्सौरभम् ।

शृण्वदुष्पतिलम्भसंभवमनःशर्मण्यधर्मे मम

॥ २४ ॥ श्रावण्यं प्रणुदेद्विदेहतनयापाणेशवाणासनम् ॥ २४ ॥

नासोद्भ्रान्तशकुन्तसंततिजक्व्याघूतचूताटवी-

शात्कशेखरमञ्जरीपरिगलन्माध्वीनिषिक्ताध्वनि ।

गोक्षवर्युपकण्ठसीमि कुहनागोकर्णहृत्त्यै गुणं

॥ २५ ॥ यस्वारीरणदीधरो रघुमुवां तदन्व मन्ये गतिम् ॥ २५ ॥

पश्चात्पश्यति बाणपतचकिते शश्वन्निवृत्त्याननं

विद्राणे कुहनामृगे विकिरितुं बाणो यदारोपितः ।

देवेन अवणान्तकृष्टकपिलज्यावलि तत्कार्मुकं

॥ २६ ॥ केकागर्भितकण्ठकाननशिसिप्रेक्षापदं पातु नः ॥ २६ ॥

वेगभ्रंसितवृक्षनीडविहगव्यागीर्णविद्रावित-

क्रीडद्गोहितपङ्क्तिर्दमकवलज्यावृत्तमण्डपम् ।

द्रागुत्थापितसुष्ठकेसरि जनस्थाने सरायोधने

॥ २७ ॥ ज्यापोषं जहति प्रमोर्धनुषि मे चेतो मुहुर्षावति ॥ २७ ॥

चीर्योत्सिक्तसरपयुक्तसमरप्रक्रान्तचक्रप्रमी-

चक्षत्काञ्चनपञ्जरोदरचरश्रीरामकीरार्थके ।

धावत्येव मनो विनोदरसिकं दिक्षु प्रविक्षितया
 विष्वग्घटितहेमपट्टकपिशो चापे रुचा वेशले ॥ २८ ॥
 आसोह्लासविलोल्लोचननदीपर्यन्तनिर्वन्मृगी-
 घासप्रासनिरासशासनगिरा ज्यागर्जितेनोजिते ।
 कीशाचीशविनाशसाशयशरव्यामोक्षमीमोचमे
 भीमद्रामशरासने सरति मे भद्राय भद्रा मतिः ॥ २९ ॥
 तदिग्मागनिविष्टदृष्टिमचिरव्यापन्नदोर्विक्रमं
 चेतःस्फीतभयप्ररोहमुदितप्रत्यङ्गरोमोद्धमम् ।
 उयद्गद्गदकण्ठनादमुरसि द्राङ्मन्यस्ततीक्ष्णाशुगं
 कुर्वद्भाल्लिनमाहवे भगवता कृष्टज्यमीडे धनुः ॥ ३० ॥
 चञ्चलामरदामरश्मिहसितैर्व्याप्तोदरौदन्वत-
 त्वङ्गचुङ्गतरङ्गगर्वगरिमप्रध्वंससंसूचनम् ।
 क्रोदण्डं कलिखण्डनाय कलये रामस्य भीमस्वं त-
 त्सिसोरीसशराग्रजाग्रदनलज्वालाकरालाम्बरम् ॥ ३१ ॥
 यन्मौर्व्यामिषुमोचनाय जलघावास्फालितायां प्रभो-
 रकुल्या चिरकालविस्मृतमहीकन्याकुचस्पर्शया ।
 दृढारो निरुणद्धि कर्णविवराण्यन्यानि दिग्दन्तिनां
 शुण्डादण्डमुखेन गाढपिहिताचन्मे शरण्यं धनुः ॥ ३२ ॥
 बेलाशैलगुहाविहारिवनकर्यादानमोदाकुल-
 कामद्वीमविलासकेसरिमुखव्याकर्षणैकक्षमम् ।
 तारज्यारवमुद्धमदचयितुं भव्यं शरव्यं पयो-
 राशि मे शिवलम्भकं भवतु तदेवस्य तावद्धनुः ॥ ३३ ॥
 कालीयानकरालकण्ठनिनदन्यङ्कारलीलासख-
 ज्याकर्षस्तनिताचगन्धनकितकन्दरिशादन्तिनि ।

गर्जनिर्गिरिणीशतर्जनदशानिर्वच्छ रे वीरियं

सीताकान्तकरान्तकेलिसदने काण्डासने खेलति ॥ ३४ ॥

पारावारतटीकुटीरविटपित्वायकुलायस्थित-

स्येनोद्धूनिविधानकेलिरतिकज्याघोषणाघोरया ।

वारिपेरितघातकायतसिखाचक्रवृटतक्रया

भासद्द्वन्द्ववतंसचापलतया नूनं मनो नन्दति ॥ ३५ ॥

वन्दे कार्मुकमीशकार्मुकभिदो वीरस्य यस्मिन्नुषा

कस्यान्तानलकल्पमब्धिहतये बाष्पामिसुन्मुञ्चति ।

कन्यादाहविषा करेण ममूरो चूडानदी शंभुना

पौठश्लेषविशङ्किता च विधिना स्पृष्टा पयःकुण्डिका ॥ ३६ ॥

ज्यामौस्यविदार्थमाणनदराट्पर्यन्तगिर्यन्तरं

स्वैर्यौदार्यनिवार्यमेरुमदमत्यैश्वर्यकार्यधिनाम् ।

पर्यन्तार्णववार्यजीर्यदिषुचर्याश्वर्यधुर्यं नम-

स्तुर्न्याम्यमवंशजार्थकरयोः पर्यायधार्यं धनुः ॥ ३७ ॥

ज्याविदेषुसमिद्धपावकशिसासनद्वग्नदोद्धत-

। कीडद्वादवपीडनाचटचटाकुर्वणसर्वाण्डजात् ।

अब्धेर्लब्धतरङ्गमङ्गलमृदङ्गारावधारायता-

सीतावल्लभचापवह्निलयह्रीलामतह्रीसखी ॥ ३८ ॥

मौर्वीविद्वज्वरामिदम्भकमठीपाटीनगादोलुठ-

कछोलोद्धट्पूरपूरणरत्नर्यन्तगिर्यन्तरे ।

अप्राप्तमतिनिम्बडम्बरवपुःसिन्धौ कवन्धद्विषः

क्रोदण्डं गुणयण्डितं मम शुचः स्यात्सण्डने पण्डितम् ॥ ३९ ॥

ज्याविशितपृक्कवल्लादनलकाथोद्धवहुहुद-

क्षारक्षीरविपाचित्रचिततिमिकव्यग्रहव्यग्रया ।

त्रासत्यक्तनिवासमग्निजठरादूरे वधूरेतया

॥ ४० ॥ शक्रं कैकसलोकभाकलितवदेवस्य सेवे धनुः ॥ ४० ॥

लङ्घातद्विशक्तिर्शक्रगिरिपक्षोभिरक्षोऽमितो-

निसिंसासनिशाटपाटनपदुस्फोटप्लवङ्गच्छटे ।

विष्वविष्वणदिष्वरिष्ववतरज्जन्ये रज्जन्येधिते

॥ ४१ ॥ मन्ये धन्व शमन्ययास(?) हृदये मान्यस्य धन्विप्रभोः ॥ ४१ ॥

नन्दजिर्जरवृन्दमुक्तकुसुमैः सुग्रीवविग्रीकृत-

प्रकान्ताहवकुम्भकर्षदुस्वायामन्दगन्धमदैः ।

सामोदं मनसा मनुद्बद्धधनुर्न्याटंक्रियान्वोरग-

॥ ४२ ॥ इन्द्रान्मोन्यदुरीक्षकेलिविरसाधोलोकमालोकये ॥ ४२ ॥

सक्रोधप्लवगाग्रणीनस्तरदग्नेणीनिकृत्तमवो-

नासत्रासदकुम्भकर्णवदनज्वालोककालोचितम् ।

कर्तुं योऽक्षिसहस्रमीलनमलं नासीतदा सीदत-

॥ ४३ ॥ स्वत्येन्द्रस्य मनोरथपदशरं चापं प्रभोश्चिन्तये ॥ ४३ ॥

हेषामधगणस्य वृद्धितमिभञ्ज्यूहस्य चक्रक्रम-

कैङ्करं रथमण्डलस्य समरे स्वेलां मटानामपि ।

भेरीमांकुतिमायुधव्यतिकरध्वानं पृथक्प्रागध-

॥ ४४ ॥ स्तोत्रोद्घोषमपि ज्वया परिभवदेवस्य वन्दे धनुः ॥ ४४ ॥

एकं देहभृतामुक्ते हुतमुजस्वीष्यामयानां प्रभो-

धत्वारि द्रुहिणस्य पञ्च विषमापाङ्गस्य षट् शाङ्करेः ।

सप्त व्रीषि च रावणस्य फणिनां पत्युः सहस्रं तुद-

॥ ४५ ॥ ज्वानादेन शिरांसि संवति धनुर्यातुद्रुहः पातु नः ॥ ४५ ॥

शक्रं स्मारय चाण्डिकं विकल्य मातुं समुत्सारय

स्कान्दं नर्तय यानमित्यचिरणं यत्कीरति ज्यासनैः ।

तूर्णं विस्मितसिद्धचारणगणप्रस्तूयमानस्तव-

व्यासारोपदिशे नमोऽस्तु धनुषे ससाश्ववंशप्रभोः ॥ ४६ ॥

नश्यन्निद्रमहापुमांसि नटनकीडाचलकौञ्चभि-

द्वाहाश्चतुरंहि सुम्भदमनायानाहितकुन्धि च ।

सीदत्कुम्भिककुम्भि सिद्धपरिरम्भारम्भियोपिन्ति स्वे

कुर्वाणं गुणटंकृतानि समरे कोदण्डमीडे विभोः ॥ ४७ ॥

यन्मौर्वीनिनदे निरुन्धति युधि घावापृथिव्यन्तरं

दग्भिर्द्वादशभिर्विलोक्य शिखिनो यानस्य नृत्तं पुनः ।

षड्भिः स्रौति गुहो मुखैः प्रियतमापर्यायपीताधरैः

सीतान्तःपुरधन्व तन्मृदजटाशीतांशुवक्रं भजे ॥ ४८ ॥

त्वं पाशाङ्कुशवन्तमोदकघृती दोष्णां चतुष्कं दिश-

न्हेरम्बो निजवल्लभामभिमृशन्काञ्चीपदे शुण्डया ।

कर्णौ च्छादयितुं विषीदति चिरादोरन्तरासंभवा-

द्यज्याघोषविजृम्भणे युधि धनुस्तद्राघवीयं भजे ॥ ४९ ॥

यद्दोषप्रथमप्रबोधितरमाप्राणेशयामेक्षण-

च्छायागीलितनामिषद्वजकुटीगर्भस्थितोऽप्यलम्बुः ।

कर्णैरष्टभिरात्मनोऽप्यकलितमेवाध्यगीष्ट त्रयीं

तद्धं तेन गुणेन राघवधनुर्विधेत ह्येव नः ॥ ५० ॥

कल्पपायवितर्ककर्कशहरव्यामुक्तमीमघ्वनिं

व्यामृष्टान्तरविन्ध्यकन्दरशिलाविष्टब्धदुष्टद्विषम् ।

ज्याघोषक्षणमक्षिपत्किल विधिर्यस्य त्रसद्भारती-

जिह्वात्यागगृहीतकण्ठवसतिस्तद्रामचापं भजे ॥ ५१ ॥

कल्पान्तक्षणवद्धकौतुककरप्रस्फालितोरुत्पत-

द्गर्गोन्मुक्तमहाहृदासपरुषज्याघोषविप्रोषिते ।

स्वापे शार्ङ्गभृतः सुखेन बहता सखीभवन्ती तनुं
 चक्रीन्द्रेय कुजस्तवं युधि विमोक्षापं शरभ्यं मम ॥ ५२ ॥
 संवर्तव्यतिपक्कमङ्गु/कूपभूभङ्गगङ्गाधर-
 । दवेडाचण्डिमगर्वलण्डननिजज्यानाददीनात्मनि ।
 व्यालेन्द्रस्य दृशां सइसपुगले पातालवास्तव्यया
 मस्ताव्यस्तवविस्तरं जनतया नायस्य चापं मजे ॥ ५३ ॥
 काकुत्स्थस्य धनुस्तदेव कलये गर्जोसृजा यज्ज्वया
 नाधिर्ये मुत्तत्रयस्य जनिते का मेऽस्तु का मेऽस्त्विति ।
 नाणोत्सण्डितयातुवीरसुरबाणुग्मेन मामेहि मा-
 मेहीत्यस्रसां वचांसि च सम कुण्ठीभवन्ति शवि ॥ ५४ ॥
 अज्यादव्ययदीव्यदाशुगजवव्याधूतदिव्यापगा-
 नज्यास्तव्यवसुप्तभव्यमधुपव्याजाम्रसेव्याम्बरम् ।
 कज्यादव्यधनोत्तचनाव्यरुधिरव्यासाजि कंव्युक्तिभि-
 र्व्यङ्ग्यव्ययसव्यसव्यभागवत्पाणिव्यवस्थं धनुः ॥ ५५ ॥
 दुर्लहाशरसङ्गसङ्गरागिरिकामद्वनूमहल-
 लाङ्गुलाग्रनियमितप्रतिसटकव्यादरोदध्वनिः ।
 यज्ज्यागर्जितपूर्णकर्णविवरैर्नामानि वैमानिकैः
 शर्मार्थं नमिकर्म धार्मिकविभोस्तत्कर्महे कार्मुकम् ॥ ५६ ॥
 सद्गान्पातयतः शरान्विकिरतः शक्तीस्तनौ मुञ्चतः
 पद्भ्यां मृद्गति मुष्टिना मति तलेनाविध्यति द्वेषिणः ।
 उत्साहं जनयत्यभञ्जनसुते तत्साधु भूयो रणे
 ज्यानादै रघुनाथकार्मुकवरं शर्माणि निर्मातु नः ॥ ५७ ॥

एकद्वान्वपुषा दृशा त्रिचतुरान्यादादतैः पञ्चषा-

न्सप्ताष्टान्करताहनैर्नवदशाञ्जानुमहारैरसीन् ।

युद्धे द्वावधता कृतं हनुमता चण्डाट्टहासध्वनिं

ज्यानादेन विवर्षयद्रनुपतेश्वापं भजे संपदे ॥ ५८ ॥

आढ्यंभावुकमर्चिषा सरभसान्वंभावुकारातिना

स्थूलंभावुकहर्षयानरचमूढष्टिप्रियंभावुकम् ।

तत्पायादनुस्त्यतिष्णुविशिश्वं वर्धिष्णुषण्टारवं

रोचिष्णुज्यमलंकरिष्णु समरं वर्तिष्णु हस्ते विभोः ॥ ५९ ॥

कालीकेलिकरालमांसलरणक्षमाधूलिपालीजल-

क्ष्वेलापेतवलीमुत्तालिकवलीकालिव्यलीकच्छिदम् ।

स्वेतन्तं गलदर्यरालकुरलधारालट्टकज्वलं

कालव्यालकुलीनकालियनिभं चापं विभोः शीलये ॥ ६० ॥

द्राड्भिश्चूयितरक्तनीजरुचिरमाग्मारधारामिल-

क्षामुण्डामुखमण्डलोदरचलजिह्वाल्ताहायिना ।

विदारिजजविसविसवदसृज्याप्तेन दीप्तौजसा

चापः साभरणः शरेण स रणे पायादपायात्मभोः ॥ ६१ ॥

यत्क्षितैरिषुमिर्गृहीतशिरसामायोधने रक्षसां

सधः स्वर्गमुपेयुषां सुरवभूदुत्तस्त्रनालिभिनाम् ।

वाग्निर्मन्मथकेलिभद्रदगिरां प्राचीनवैरत्यचां

प्रक्रान्तस्तुति मे चकास्तु हृदये तद्वाघवीयं धनुः ॥ ६२ ॥

स्वर्गस्त्रीग्रहणाद्वयं विदधिरे वे यातुधानाः पुरा

तेरेव स्वविमुक्तबाणदलितग्रीवैदिवं मापितैः ।

सैरं हारयदप्यमर्त्ययुवतीरेषा ममैषाममे-

त्स्मरन्वस्तुति हृष्यता बलजिता तद्रामचापं भजे ॥ ६३ ॥

रोषस्तेष्वसरासराससचमूपादातदातद्भुत-

कोशत्कीशमयापयापनपटुज्याघोषघोषदिशम् ।

चापं तापनिविष्टविष्टपमनःशोकान्तकान्तक्रियं

रक्षत्वक्षकुमारभारणमहादूतस्य धन्विप्रभोः ॥ ६४ ॥

नाराचक्षतयातुवीरवरणव्यापारिषौरंदर-

स्थानस्त्रीजननिस्तलस्तनतटीपाटीररेणूत्करैः ।

अक्षयद्विः शिशिरांशुरक्षिभिरिच स्फारअगीवारितै-

रभासादनि साटकारिपुचनु, पापानि मे पाटयेत् ॥ ६५ ॥

मक्षालम्पटकट्टसङ्घट्टलत्रोटीविघट्टुट-

द्रक्षःकोटिकरोटिकोटिरदितपोद्घाटितभूरते ।

विष्टविष्टपतद्वयद्विष्टतनूविसंसिविसामिषा-

कृष्टक्रोष्टुनि विष्टपत्रयपतेः क्रीडत्तदीडे धनुः ॥ ६६ ॥

यष्टाचण्डनिनादमण्डितनिजज्यानादनानादल-

ग्योमस्त्रेमंविधायकायतकुशीनीकाशनैकाशुगम् ।

चापं तापविलोपदामि भजतां ध्यायामि मायामृग-

प्राणप्रीणितचाणरिञ्जणगुणालकारि लङ्घारिपोः ॥ ६७ ॥

हस्ते दाशरथ्येर्दिशो गुणरवैर्मन्त्राय भद्रं द्विषा-

माटोषं मरुतां भयं हरिचमूं जेतुं रणे वैरिणः ।

भाति भाति ददाति ददाति हरति प्रीणाति जानाति य-

त्तद्वाञ्छामि च पूजयामि च धनुर्ध्यायामि च स्तौमि च ॥ ६८ ॥

अक्षुर्लक्षितलोकरक्षि तरुणहीनाभरैणेक्षणा-

१. 'वर्तुन निस्तलं हतम्' इत्यमरः

२. स्वामन्त्राब्धौ वाप्तीति केचिद

"तन्मते स्वेवेति पाठ्यः.

द्वाक्षेक्षुद्रवमाक्षिकाक्षिपवचःसंधुक्ष्यमाणस्तवम् ।
 अक्षीणाक्षमराक्षसक्षयविधारुक्षेक्षुविक्षेपणं
 स्यादैक्ष्वाकक्रतुसपक्ष्यमशुभक्षोदैकदक्षं धनुः ॥ ६९ ॥
 अक्षुभ्यन्नरुदसिबीक्षितरणक्षीवर्क्षकीशाक्षय-
 द्वेडापुक्षणदक्षिणक्रियमृमुक्ष्यसेण भिक्षोपमम् ।
 रक्षस्तृक्षणशिक्षणक्षमशरक्षेपक्षरज्यास्वन-
 क्षुण्णक्षेमफणीन्द्रचक्षुरवतादैक्ष्वाकपक्ष्यं धनुः ॥ ७० ॥
 कान्त्या क्षेपयतीन्द्रकार्मुकमदं मन्दांश्च सेनाहरी-
 ज्ञ्याघोषेण दुरासदं प्रययति स्वां रक्षसां च व्यभाम् ।
 नाणं प्रीषयति द्विपो यदपि तान्स्वर्वारवामभ्रुवां
 संग्रामे तदुमेशचापमथितुश्चापं शुभायास्तु नः ॥ ७१ ॥
 वन्दे मन्दरशैलकन्दरकुटीवास्तव्यजायापति-
 श्रद्धाभक्तिकृताभिधाजपविधेरीशस्य सस्यं धनुः ।
 यज्यारावभरावकर्णनदशातातकलकावधू-
 गर्मसावद्वतासवासवधूवन्दीपुरन्धीनुतम् ॥ ७२ ॥
 तन्वानन्तरशिञ्जिनीरवकिरा शक्रायुधस्य भ्रमं
 तन्वान दिवि देवदानवततेरालोकयन्त्या रणम् ।
 मन्वानं शरणार्थिनामभिमतं यच्छेयमित्यन्वहं
 मेन्वानन्त्यवदन्वयोदधिमणेरन्वेसि धन्वेशिलुः ॥ ७३ ॥

१. क्षेपयति निरुसयति; अन्यत्र क्षिप्रान्करोति. २. प्रययति कथयति;
 अन्यत्र धृष्टं करोति. ३. प्रापयति गमयति; अन्यत्र प्रियान्करोति. ४. तन्वा
 शूरा, अनन्तरम् निविशन्, शिञ्जिनीरवान् किरन्त्या. ५. मनोः राज्ञः
 मानन्त्यान्धं मन्वयः.

पाणिच्छादितकर्णपटि मयस्मृतावसीदद्रयं

दूरभ्रान्ततुरङ्गमङ्कुशशिलादुर्वारवेगद्विषम् ।

। लहनायवरुशिनी विकल्पधारेण धीरेण च

ज्यानादेन रणे धनुर्मगवतो जागर्तु भद्राय नः ॥ ७४ ॥

सक्रोधं दशकन्धरेण सम्यं रसोमटानां गणैः

साध्यै कपिसैनिकैः सकुतुकं गन्धर्वविशार्धैः ।

सकृधं च विमीषणेन सजबाशंसं च सौमित्रिणा

दृष्टं शक्रसुतद्विषा युधि धनुर्विस्फार्यमाणं भजे ॥ ७५ ॥

कालीयप्रतिवंशविंशतिमुज्ज्वलंकारलङ्कापुरी-

नाथक्रोधनिरोधसाधनकलाधीरेयधीरध्वनि ।

जीवा यस्य वयस्यतामुपगतैवायस्यतो रक्षसां

शिक्षायै कलुषक्षयाय मयतात्तद्रामचापं मम ॥ ७६ ॥

युद्धे यद्गुणपोषणानिशमनप्रोन्मीलदीर्घ्यामिशः-

स्त्रिष्वदन्तपरम्पराकटकटाकारातिघोरैर्भुत्वैः ।

पौलस्त्ये दशभिः प्रदर्शितवति क्रोधं वरे धन्विनां

अध्यस्यामुमुदे रिपोरुपगमात्तत्तापमर्च्यं मम ॥ ७७ ॥

प्रत्यग्रमणयापराधसमयानानन्दमन्दोदरी-

पादाभोरुहताडनैरपि सुखाकुर्यद्विरमस्तुतान् ।

कुर्वद्भर्वितराक्षसेश्वरशिरःस्तोमानिरस्तोपमा-

ब्ज्यावल्लिस्तनितेन राघवधनुर्धनोत्तु दैन्यं मम ॥ ७८ ॥

मा युद्धे प्रवृत्तो मदुज्जितशरैर्मा तेऽस्वो विस्रस-

न्मा रुद्रं हृदि विस्रमः शरणिं मा ते रुचज्जात्मता ।

इत्याहेव दशास्यमाहवमहीवास्तव्यमस्तव्यय-

ज्यानादेन यदानयेदभिमतं तद्रामभद्रायुधम् ॥ ७९ ॥

स्यादैश्वाकसमीकमिभ्रमसत्त्वं चापं मम धेयसे

यस्य व्यानिनदस्तनूकृतदशग्रीवाद्दहासो रणे ।

लङ्घोद्याननिरुद्धमुग्धवसुधाकन्याकपोलस्यली-

रोमाश्चन्यतिषक्त्रमङ्गलसभारम्भैकभेरीरवः ॥ ८० ॥

कुप्यन्मातलिनुन्नवाहनवहत्संक्रन्दनस्यन्दना-

श्रामश्चकसमुत्थमूमिरजसामोघेन मोघा दृशः ।

विभ्राणस्य दशाननस्य मधिरीभावं श्रवोर्विशतौ

कुर्वज्यारसितेन कोसलपते कोदण्डमीडे रणे ॥ ८१ ॥

कल्पान्तोद्भटचण्डमारुतत्रवप्राम्भारसंघट्टन-

सुभ्यग्रीरदगर्भनिर्भरमिलनिर्घोषधोरश्रुतिम् ।

ज्यानाद निशमय्य यस्य विवशश्चक्राम भन्दोदरी-

कान्तः शान्तमदो मृधे स जगतां नेतुर्धनुः पातु नः ॥ ८२ ॥

वैरिस्सारितशकविक्रमकथानीशानदाशानन-

श्चाधालाघवस्त्रिजकिन्नरवधूर्ध्वमकर्षप्रदम् ।

धोरज्यारसितेन मानवपतेः कुर्वे धनुर्वेधसा

गेयं सायकमूषमेष मनसि सेमाय भीमायतम् ॥ ८३ ॥

लङ्घानाचनिमाधनायनविषाधयोयपर्यापत-

द्ग्रीर्वाणीमुखवाघवाचपटुतादुर्वीरमौर्वीरवम् ।

वक्रप्रक्रमदुष्टदिष्टदमनं शक्रायुधप्रक्रिया-

निष्णातं रघुमल्लवल्लभधनुर्मुष्णातु तृप्यां मम ॥ ८४ ॥

मौर्वीकर्षणमण्डलीकृतिवशादुर्वीकुमारीपतेः

प्राप्तायाम्बररत्नविम्बतुलनां सहस्रमरन्नाक्रणे ।

दुर्दान्ताशरनाथदुर्दमभुजावीर्याम्बुसशोषणी

नाराचद्युतिमञ्जरी विविरते चापय तस्मै नमः ॥ ८५ ॥

चेतश्चातकपोतकल्पचलितानल्पामरालोकित-
 श्रीमद्रामशरीरनीरवक्षचीनायायुधे धन्यनि ।
 पङ्क्तिस्कन्धशरप्रबन्धदलनाधौरंघरीबन्धुर-
 ज्याविद्वेषुविमर्ददुर्विनहरिचक्रे मम कीडति ॥ ८६ ॥
 हृष्यद्राक्षसरागविशतिभुजीराजीवनालावली-
 ल्यवार्धेन्दुमुखेषुमोचनविभिन्नाकृष्टमौर्वीरवे ।
 रन्ध्रं रुन्धति स्वस्व भिन्दति मृशं कुम्भांश्च दिक्कुम्भिनः
 तुष्टास्तुष्टुविरे पुरायममरास्तं नौमि चापं वियोः ॥ ८७ ॥
 चण्डीनाथबलीकृतानि चटुलभ्रूलरीकिंकरी-
 मृतामर्त्यकुलानि सृन्युविमुखीकाराट्टहासप्रति च ।
 नाराचेन निराचिकीर्णं समरे शीर्षाणि लङ्घापते-
 मारीचारिकराक्षचारि महता मायेन सेवे धनुः ॥ ८८ ॥
 करुणान्तोद्भटकालरुद्रवदनव्यादानकेलिस्फुर-
 दंष्ट्राविक्रमगौरवक्रमगल्लाही जिताहीनिपूत ।
 मुञ्चन्पञ्चशरातिंकीर्तितपरस्त्रीनामनानामुखे
 शैलस्त्ये रघुवीरहस्तनुलितस्थापोऽम्बु नम्राणरः ॥ ८९ ॥
 यज्यावल्लिविमुक्तशंकरजटाचन्द्राभवकाशुग-
 च्छिन्नम्रंशितयङ्गिकन्धरशिरोमुण्डावलीताण्डवे ।
 वेताला करतालयन्ति विविध गायन्ति गोमायव-
 पश्यन्ति त्रिदशाश्च कथ्यन् विभोश्चापः स मे शल्लुकः ॥ ९० ॥
 पौनःपुन्यविह्वलपातितनटपौलस्त्यदोर्मस्तक-
 श्रेणीदर्शनमीतसिद्धवनिताप्रोन्मुक्तसदर्शनम् ।
 दूरद्रावितरौदराक्षसचभूनाथप्रबोदुःश्रव-
 ज्यातावं जगदीशचापमगदीकर्तुं प्रवर्तेत नः ॥ ९१ ॥

दंष्ट्राभ्रुकुटिभीमवक्त्रदशककोचाट्टहासप्रभा-

निष्पिष्टस्मयहारयष्टिनि दशश्रीवस्य चाद्वन्तरे ।

विलम्भानुपलम्भकं त्वनुदधज्जम्भारिकौतूहलं

नाराचाभिस्वनद्रणे रघुपतेराराधयामो धनुः ॥ ९२ ॥

मुष्टीमुष्टि तलातलि प्रचलितं कव्यादशालामृग-

व्यूहस्याहवमैहलौकिककथाप्रस्तारविस्तारकम् ।

दृष्ट्वा कष्टमिति त्रिविष्टपजने शंसत्यरं साधयं-

स्तत्कामं शरकृत्तरावणवपुश्चापो विभोर्मे गतिः ॥ ९३ ॥

शश्वन्नधरजीवितेश्वरमुखश्रीदृश्वविश्वामरी-

निश्वासधसनभयद्भुजमहो वैश्वानराधेदितम् ।

पूर्वं दुर्वहसर्वपर्वतमृतो निर्वाप्य गर्वं द्विषः

कुर्वत्सर्वसुपर्णनिर्घृतिमवेदौर्वीमुत्तेशं धनुः ॥ ९४ ॥

पौलस्त्योपरमे परस्परपलप्राहावहेत्यमह-

व्यमोदप्रवलीमुखावलिमुखव्यालोलकोलाहले ।

भूकन्याकमनैकपाणिनलिनन्यासेन धन्याटनि-

श्चापस्तम्भितशंसुकङ्कणनिभः क्षर्माणि निर्मातु नः ॥ ९५ ॥

सिद्धस्त्रीमुखवद्दहासचपलत्वङ्गद्वन्द्वच्छटा-

वज्रानुक्रियमाणकौणपतरुण्याकन्दितप्रक्रमे ।

युद्धान्ते धनुरिद्धमुद्धतदशश्रीवान्तवान्ताशर-

स्यैर्ये हन्मम रामभद्रकरभृत्कोटीकमाटीकते ॥ ९६ ॥

गृह्णन्मकरारविन्दनखरश्रीपुच्छमिश्रान्तरा-

मग्रान्तं परिचिन्तये हृदि धनुर्वल्ली रुजाशान्तये ।

कह्लानाधनिपातजातकुतुकव्योमादसह्यीभव-

श्रीवीणीरमणीयगीतिसरणीनिष्पन्नपुष्पामिव ॥ ९७ ॥

२ शरणम्-

माधयातु विभिद्य यद्युधि शरैरामोद्य विद्याधरी-

स्तद्वक्रोषतगद्यपद्यनुतिभिः सद्योऽभवद्योजितम् ।

घन्य योमणिवंशनद्यधिपतिप्रद्योतिशीतघुते-

देवाद्यस्य तदद्य ह्यनुपमां विद्यां प्रदद्यान्मम ॥ ९८ ॥

बाणाशीविषशीर्णशीकरदशीभूताम्बुराशीडितं

जन्यं शीतलशीलशालिरघुमूशीतांशुशीघ्रोद्यतम् ।

वाताशीशवशीकृतश्रि दशशीर्षाशीःकशीयस्त्वक्-

त्कन्याशीकुलशीधुशीलनहरं चिन्वीत चापं वचः ॥ ९९ ॥

चञ्चत्कुण्डलगण्डकण्डरुहभूवाच्यण्डलीवर्णितं

तद्भ्रामाण्डकरण्डस्वण्डनगुणोच्चण्डस्वनालंकृतम् ।

चण्डीशानशिवण्डस्वण्डशशभृत्याण्डित्यवैतण्डिकं

मार्ताण्डान्वयमण्डनस्य हृदि मे कोदण्डमाहिष्यते ॥ १०० ॥

बाणः श्रीरमणो गुणः कण्ठिपतिर्लक्ष्यं पुराणां त्रयं

बोदा पूज्यतिरेव वस्य विसवत्तयेन ललं धनुः ।

तेन श्रीरघुवीरबाहुयुगलेनारोपणीयं रणे

यत्कृच्छ्राद्भवति श्रियं दिशतु मे तच्चापमुच्चावचाम् ॥ १०१ ॥

ये स्त्रियन्ति तपस्विनः कथमपि प्रत्याहृतैर्मानसै-

र्ये वैते विषयानुरक्तमनसो द्रुहन्ति नक्तंचराः ।

यल्लीलाब्धपनीयमानतमसः स्वर्यान्ति तेऽपि द्वये

तत्पुण्यं शरणीकरोमि धरणीकन्यापरिण्यो धनुः ॥ १०२ ॥

पुण्यचक्षकभोगविभ्रमजुषां येषाममूकन्दुक-

कीटाकौतुकहेतुरदिरमचच(तुल्य)-न्दार्धचूडायणेः ।

मौर्वीं दुर्विनमं दशाननमुजैस्तैरेव शैवं धनु-

भङ्गुर्धन्व विभोः शरण्यमुररीकुर्यामुपर्यायुवे ॥ १०३ ॥

कण्ठं रुन्धति भैषजेन महतामच्छिद्यमाने कफे

मार्गालभपरिप्लवेन मरुतां संधौ तनोःस्रुत्वति ।

तामुल्लिख्य दशां विषादविवशं चेतः सुखावासये

चापे दाशरथेर्विषण्णजगतां यन्धाविदं धावति ॥ १०४ ॥

यावत्पावकपुञ्जपिञ्जरदृशो हस्तान्युदस्तायुधा

रुन्धि च्छिन्धि जहीति भीतिदगिरो नृत्यन्ति मृत्योर्भटाः ।

तावद्भावतु चित्तमुत्तमगुणाकरूपे ममारूपेतर-

क्षेमस्त्रेमकरे शरासनवरे रामस्य नाम स्वयम् ॥ १०५ ॥

यावद्भीषणवेषकाल्महिषग्रीवासमालम्बिनी

घण्टा चण्डमुदञ्चयत्यनुपदं नादं जवादम्बरे ।

तावद्भावितदूतपातचकितज्यावृत्तकीनाशया

मौर्वीटंकियया भयं क्षमयतामौर्वीमुतेशं धनुः ॥ १०६ ॥

एषा दक्षिणतो दिगस्तु महतो यस्यां पथो नावधिः

पान्थास्तत्र चरन्तु येषु भयदा आगम्यन्ति याम्या भटाः ।

तेभ्यः पातकिनां न्यथा भवतु या शक्या न सोढुं नृणां

का भीतिर्मम यस्य शर्मणि धनुर्जागर्ति सीतापतेः ॥ १०७ ॥

यत्तेजस्वति कीर्तिकाम्यति युधि महान्कुमारीयति

प्रासादीयति देवहस्तकमले भासेन्द्रचापायते ।

रत्नैः पर्वसु लोहितायति भृतैः शब्दायते च ज्यया

उन्नः पातु नमस्ततो रघुपतेऽग्नित्रीयमाणं धनुः ॥ १०८ ॥

कल्पत्यर्थिनि कालिकाति रसिते कालाभियत्योजसि
 स्थैर्ये मेस्वति श्रितेः पितरतिः श्रीराघवे यायति ।
 यच्चाप्यर्यमणत्यबोधतमसि द्वीपीनति द्विष्मृगे
 चापेऽस्मिस्तपनीयमदृष्टिते कुर्मो नमः कर्मताम् ॥ १०९ ॥
 योऽपास्यन्नपि मार्गण[नभिमतं] दत्ते जनायार्थिने
 स्वीकुर्वन्नपि वक्रिमाणमधिकं यः सद्गुणालंकृतः ।
 यः श्रीमानपि शश्वदीश्वरकरालम्बेन मध्येकश-
 स्तं चापं चलचामराश्रितशिल्पं स्तुध्वं स्वरध्वंसिजः ॥ ११० ॥
 पुत्रेणेव शिलीमुखेन क्रज्जुना सज्जाययेव ज्यया
 रज्ज्यन्त्या सुभटैरुपात्तरुचिभिः सौवर्णपटैरपि ।
 आराध्यस्य रघुमवीरधनुषसैलोक्यरक्षामणेः
 प्राचीनेन फलोन्मुखेन तपसा दासा वसामो वयम् ॥ १११ ॥
 इति श्रीरामभट्टदीक्षितविरचितो रामचापस्तवः संपूर्णः ।